ESTRAT CRITIC

ESTRAT CRÍTIC

Revista d'Arqueologia

Número 6, 2012

Número 6, 2012

Col·lectiu Estrat Jove

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

ESTRAT CRÍTIC
Revista Anual, 2012
Any 6, Número 6

Edició: Estrat Jove
Disseny i Maquetació: Sylvia Gili Suriñach
Informació:estrat.jove@uab.cat
Pàgina web: www.estratjove.com

Dipósit Legal: B-30.709-07
ISSN 1887-8687

Impressió: Impremta Pagès.
Lloc d'edició:Bellaterra
Lloc de publicació: Anglés (Girona)

Preu de la revista: 3€

Agraïments:
Des de Estrat Jove volem agrair la col.laboració:

Al Departament de Prehistòria de la UAB
Al Departament de Ciencies de l'Antiguitat i de l'Edat mitjana de la UAB
Al Departament de Suport als Estudiants, de l'Edifici d'Estudiants de la UAB

Gràcies a tothom.

Dades de la Imatge de la Portada:
Autor Estrat Jove
Imatge modificada a partir del original de:
HARRIS, E. D.; Principios de Estratigrafía arqueológica, ed. Crítica, Barcelona, 1991, pag. 116, Fig 28.

ESTRAT CRÍTIC

"Dedicat a aquelles persones que han estat reprimides lluitant pels nostres drets"

Col·lectiu
Estrat Jove

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona

El Consell de Redacció de la revista **Estrat Crític** i Comitè Organitzador del JIA2010 està format pels membres del Col•lectiu **Estrat Jove la llista dels i les quals afegim a continuació:**

Jonàs Alcaina Mateos.
Estudiant de Grau en Història i Grau en Arqueologia per la UB.

Arnau Barquer i Cerdà.
Estudiant de Llicenciatura en Història per la UAB.

Gerard Cantoni Gómez.
Becari FPU departament Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana per la UAB.

Marc Ferrer Trias.
Estudiant de Llicenciatura en Història per la UAB.

*** Elicinia Fierro Milà.**
Estudiant de Llicenciatura en Història per la UAB.

Rubén de la Fuente Seoane.
Estudiant del Grau en Arqueologia per la UAB.

David Garcia Casas.
Investigador predoctoral. Departament de Prehistòria.UAB.

Maria Gelabert Oliver.
Llicenciada en Història per la UAB. Estudiant del Màster Oficial d'Arqueologia Prehistòrica i Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana per la UAB.

Laia Gómez Messia.
Estudiant del Grau en Arqueologia per la UAB.

Lorena Merlos Gil.
Estudiant de Grau en Arqueologia per la UAB.

Berta Morell Rovira.
Estudiant de Llicenciatura en Història per la UB.

Marta Oliva Mingueza.
Estudiant de Grau en Arqueologia per la UAB.

Albert Ramon Riba.
Estudiant de Grau en Arqueologia per la UAB.

(*)Volem constatar que SÓM UN COL·LECTIU ASSAMBLEARI, HORITZONTAL, en el que LA FIGURA DE PRESIDENT/A o coordinador/a DE LA
REVISTA I EL COL·LECTIU RESPÒN A UN REQUISIT LEGAL. Així, un requeriment indispensable
per a la indexació de la revista és que es mencioni el nom d'un/a president/a o coordinador/a, la qual cosa ens obliga a fer-ho tot i que aquesta figura NO EXISTEIX A LA PRÀCTICA.

Jordi Revelles López.
Llicenciat en Història per la UAB. Estudiant del Màster Oficial d'Arqueologia Prehistòrica i Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana per la UAB.

Nerea Rivas Ruiz.
Estudiant del Grau en Arqueologia per la UAB.

Artur Rodríguez Benítez.
Estudiant de Llicenciatura en Història per la UAB.

Mireia Sabaté Balada.
Llicenciada en Belles Arts, especialitzada en Conservació i Restauracio de Béns Culturals per la UB. Estudiant de Grau en Arqueologia per la UAB.

Guillem Salvador Baiges.
Estudiant de Grau en Arqueologia per la UAB.

Pau Sureda Torres.
Becari FI-DGR 2011. Laboratori d'Arqueologia. Universitat Pompeu Fabra.

Els i les integrants del **Consell Assesor** són:

Marián Cueto.
(Instituto Internacional de Investigaciones Prehistóricas de Cantabria) mariancuetor@gmail.com

Gema Chacón.
(Institut Català de Paleoecologia Humana i Evolució Social) mgemachacon@gmail.com

Laura Trelliso.
(Laboratori d'Arqueologia - Universitat Pompeu Fabra) Laura.trelliso@upf.edu

Núria Garcia Tuset.
nuriatenea@msn.com

Lara Gelabert Batllori.
(Departament de Prehistòria,UAB)
lara.g.batllori@gmail.com

Neus Roca Miró.
subbiluliuma@gmail.com

Índex

EDITORIAL 3

L'Entrevista
Entrevista a Fernando Quesada 9
Estrat Jove

Articles Científics
Desarrollos culturales Tempranos en el noreste de Morelos y el sureste del Estado de México: Breves propuestas acerca de la evoluciónregional 16
Edgar Nebot

Experimental archeaology as a resource for approaching formation process of seed assemblages. First results and futures perspectives 35
Ferran Antolín

El *Qasig*, un espai ceremonial. Una perspectiva etnoarqueomusicològica de la reproducció social 49
Jesús Salius

LA POBLACIÓN DE " MARROQUÍES BAJOS." Reconstrucción de la vida biológica, social y cultural de la necrópolis musulmana de Jaén 68
Alba Aran

Articles de Crítica
ARQUEOLOGIA I ACCIÓ SOCIAL. De la inutilitat a la praxis, alguns exemples 85
Rocío Gómez i Joan Negre

Arqueocrisi, una trista realitat 103
Secció d'Arqueologia de la CNT Barcelona

La crisi com a excusa: les retalladles a la universitat i la situación dels investigadors en fase inicial. 109
Martí Cuquet i Florencia del Castillo

Assassinant el pensament crític. La Univer sitat mercantilitzada i el Grau d'Arqueologia com a exemple. 121
Estrat Jove

Dossiers
Nociones básicas para la determinación del sexo y la edad en restos Bioantropológicos 134
Aioze Trujillo i Alejandra C. Ordoñez

Paleodieta: un acercamiento al estudio de la alimentación en las poblaciones del pasado 156
Juan Miguel Cervera

Ressenya
ALMANSA SÁNCHEZ, J (ed). (2011). El futuro de la arqueología en España. Madrid: JAS arqueología. 166
Estrat Jove

Debat
Género y arqueología: un esquema de la cuestión 177
Marta Cintas

L'arqueologia serà feminista o no serà 188
Arnau Barquer, Maria Gelabert, Lorena Merlos Gil i Berta Morell

Las causas de la subyugación femenina: lecciones del feminismo marxista 213
Sandra Lozano

Notícies 228

Fe d'errades EC5(JIA2010) 236

Relació d'errades: 238

Volum I 239

Volum II 239

Volum III

Sessió 9: 240
La explicación de la edad media a través de la arqueología.
comunicacío:
"Agua dulce, agua salada". Propuestas y problemas del análisis arqueológico del recurso hídrico en Al-Andalus.
Guillermo García-Contreras Ruíz y Luis Martínez Vázquez

Sessió 10: 254
Los tópicos en arquología. Reflexiones en torno a la mitificación del pasado.
Comunicació:
La Prehistoria que nos rodea y la falsificación del pasado.
Marian Cueto y Edgard Camarós

Sessió 11: 268
"Estudios arqueométricos".
Poster:
Utilización de técnicas mineralógicas y geoquímicas para la caracterización de cerámicas arqueológicas.
Isabel Sonsoles de Soto García y María de los Reyes de Soto García

Llibres d'Estil d'Estrat Crític 278

L'Arqueologia serà feminista o no serà

Arnau Barquer i Cerdà
Universitat Autònoma de Barcelona
barquercerda.arnau@gmail.com

Maria Gelabert Oliver
Universitat Autònoma de Barcelona
mariagelabertoliver@gmail.com

Lorena Merlos Gil
Universitat Autònoma de Barcelona
merlos.lorena@gmail.com

Berta Morell Rovira
Universitat de Barcelona
Bertamorell@hotmail.com

"Tampoco deseo que la investigación basada en las mujeres favorezca la guetización del saber que producimos. Es necesario transmitir y divulgar una historia que nos signifique para potenciarnos y, al mismo tiempo, autosignificarnos. Hemos de recuperar las genealogías femeninas destruidas por el patriarcado y extenderlas"
(En honor a MªEncarna Sanahuja Yll)

RESUM
Aquest article s'inicia amb un breu repàs sobre alguns dels moviments polítics feministes occidentals, per tal de contextualitzar i argumentar la pràctica arqueològica feminista. Posteriorment es pretén justificar la politització com un fet intrínsec en la vida social i per tant, en el desplegament científic, afirmant que no va en detriment de la objectivitat i la cientificitat. Finalment es presenta una proposta d'anàlisi de la materialitat arqueològica, per tal de detectar les pràctiques sexistes. La finalitat d'aquest article és remarcar la utilitat de l'Arqueologia com a eina de transformació social..

Paraules Clau:
Ciència, Feminisme, Politització i Pràctiques Sexistes

Rebut: 13 març 2011; Acceptat: 21 octubre 2011

ABSTRACT
The present article starts on a brief run-through concerning some of the political feminist movements on the occidental grounds so to contextualize and argue the archaeological feminist practicing. Further, it is sought to justify the politicization as an inherent fact inside the social life and, accordingly, into the scientific task as well, likewise declaring that the announcement in question is neither against the objectivity nor scientism. Finally, an analysis proposal is displayed to get closer to the archaeological materiality in order to discern any sexist practice. This article aims to underline the usefulness of Archaeology such as a tool to perform social change.

Keywords:
Science, Feminism, Politicization, Sexist practice.

1-PER QUÈ FEMINISTA?

No es pot entendre la necessitat d'una nova Arqueologia feminista sense comprendre què és el Feminisme, quin és el seu llegat i què és el Patriarcat.

El Feminisme és la presa de consciència i de necessitat de lluita per part de les dones en front a l'opressió i explotació de la qual són objectes dins el sistema patriarcal, que dóna la màxima autoritat política i social a l'home adult i heterosexual, generant així una jerarquia respecte al sexe, l'edat i l'opció sexual.

El Feminisme, com tot moviment polític, ha anat evolucionat al llarg de la Història. Per tant, hem considerat necessària una breu introducció sobre determinats corrents teòrics, la seva evolució i herència, per tal de poder argumentar el nostre posicionament.

També volem remarcar que som conscients que aquest repàs s'ha fet des d'un punt de vista eurocèntric, ja que no avarca la pluralitat i heterogeneïtat del moviment feminista, la teoria i la pràctica del qual es defineix a partir de cada realitat social.

2-MOVIMENTS I TENDÈNCIES FEMINISTES OCCIDENTALS

2.1 El naixement del Feminisme Occidental i les Feministes Marxistes.

Respecte a l'àmbit públic, podríem considerar que la lluita feminista s'inicia amb els moviments sufragistes, que defensaven la igualtat respecte a la participació política. Aquests moviments defensaven la igualtat entre sexes sense deixar de banda les diferències de gènere.

Alguns sectors de les sufragistes consideraven que la capacitat de la dona per ser mare justificava la legitimitat dels seus drets polítics. Per aquestes feministes maternals el rol de cuidadora característic de les dones no només havia de ser present en l'àmbit privat o domèstic, sinó també en l'esfera pública. Així doncs, es veia la maternitat com l'eix principal del gènere femení, la figura de la mare era considerada

biològica i social al mateix temps i per tant, les dones havien d'aportar les seves aptituds maternals al conjunt de la societat, fet que legitimava el seu dret a vot.

Les feministes sanit-simonianes o owenistes (1820-1848) van néixer en el marc de la Revolució Industrial i van construir una resposta al capitalisme respecte les relacions econòmiques i socials. Aquest corrent de pensament va plantejar l'alternativa de la vida comunitària, ja que creia que la dona estava desemparada i explotada dins l'àmbit domèstic, per tant, aquest àmbit també s'havia de transformar.

En aquesta línia hem de situar a Flora Tristán (1803-1844). Les seves principals reivindicacions es basaven en la defensa de la independència respecte a l'home i la família, independència que era inviable sense la incorporació femenina al món laboral.

Tristán partia de la idea il•lustrada què tots els individus naixien lliures, iguals i dotats dels mateixos drets. Poc a poc el seu pensament es va anar apropant a la lluita obrera, fet que va provocar que enllacés el Feminisme amb el Marxisme.

Aquesta feminista era conscient que la situació discriminatòria que pateixen les dones és conseqüència de la interiorització d'una sèrie de valors acceptats socialment, segons els quals el sexe femení és considerat inferior al masculí, degut a una sèrie de característiques, suposadament "innates", que els diferencien.

Aquest consens ideològic provoca que l'àmbit públic sigui renegat al sexe femení, el qual és empresonat i explotat dins l'àmbit domèstic no remunerant el seu treball. Al mateix temps, però, la seva existència és necessària, ja que és essencial pel manteniment de la vida i per tant, del mateix sistema capitalista.

Per superar aquesta situació Tristán defensa l'educació de les dones i la integració d'aquestes al món laboral. Només així podran esdevenir éssers realment lliures.

Alexandra Kollontai (1872-1952), també va apropar el Feminisme al Marxisme obrint dos fronts de lluita al considerar que les dones eren objecte de dues explotacions: de classe i de sexe. Trencant amb els principis tradicionals marxistes, Kollontai creia que la divisió sexual del treball era la causa material de l'opressió del sexe femení i la propietat privada només n'era un reforç.

Al seu llibre "*Las bases sociales de la cuestión femenina*" (Kollontai, 1976 [1909]), la feminista russa planteja la necessitat d'una dona nova, la qual defineix com una dona que pren consciència de la seva situació de

desigualtat i que decideix emprendre la lluita per evitar-ho. La dona nova és una dona conscient de la seva individualitat i que es defineix d'acord amb si mateixa, no a partir del seu company sentimental. Aquesta dona nova és la dona soltera, independent, amb vida pròpia, que no serveix ni a l'home ni als fills, no depèn d'ells, sinó del seu propi treball.

Per Kollontai el matrimoni monògam i la maternitat són les principals opressions de la dona, es nega a que la condició biològica condicioni la seva situació social. Per tant, creu que l'alliberament de la dona ha d'anar lligat a l'amor lliure (és a dir, les relacions sentimentals obertes i entre iguals, sense sentiments de propietat) i a la socialització del treball domèstic, la vida en comunitat.

Kollontai no considera els fills una qüestió privada, sinó una qüestió social. El pes de la maternitat ha de recaure en l'Estat, el qual ha de vetllar per la cura, l'educació i la protecció dels infants, ja que el que realment s'ha de valorar de la maternitat és la creació d'un nou treballador per la societat comunista.

Les seves teories la van portar a fortes desavinences amb Engels, Lenin i les principals figures comunistes del moment, ja que consideraven que l'única explotació existent era la relació entre obrer i patró. Va ser titllada d'antimarxista i poc a poc va ser apartada de l'escenari polític.

2.2 El Feminisme Radical

A partir dels anys 70's van néixer dues noves corrents feministes: la radical i la socialista. Tot i que en un principi tenien tendències de caire marxista, amb el temps les radicals (1967-1975) se'n desvincularen (Sanahuja, 2001), ja que consideraven el sexe femení una classe social més que era explotada en l'àmbit domèstic i en la qüestió sexual. Per aquestes últimes, el Patriarcat és la ideologia superestructural que crea i manté les pràctiques sexistes, per tal de dominar la dona. Segons aquestes radicals, l'home adult i heterosexual crea aquest jou, per nodrir-se amb l'excedent sorgit a partir del mode producció domèstic. En altres contextos, en altres modes de producció, aquesta ideologia es farà servir per legitimar aquest poder masculí enfront del femení.

Les feministes radicals, en analitzar el Patriarcat, únicament es centren en l'explotació en concepte de sexualitat i de reproducció (deixant enrere altres conceptes d'estudi com poden ésser l'economia, el treball o d'altres). Consideren que aquesta ideologia encara es fa patent en institucions com el matrimoni, la divisió sexual del treball o la família. D'aquesta manera, l'explotació es deu per sexualitat, no pas com a resultat d'una explotació basada en la seva classe i el sexe. La diferència entre

sexes és quelcom construït i no hi ha cap diferència més enllà de la biològica i la psicològica. En aquesta línia, que considera l'explotació per gèneres, tenim a Mackinnon (1982), que teoritza sobre com s'ha expropiat la sexualitat femenina, com el mateix acte sexual és un fet carregat de política (Millett, 2010) o com la discriminació es basa per qüestions biològiques, reproductives i psicològiques (Firestone, 1976). Podem resumir aquesta apropiació sexual i reproductiva en un postulat de Kate Millett ben conegut: "*the personal is politica*l" (el que és personal és polític).

Les autores més destacades d'aquest moviment són Kate Millett i Shulamith Firestone, les quals teoritzaren no només sobre la dominació masculina per qüestions sexuals, sinó també les relacions de socialització que aquestes comportaven. Segons aquestes feministes, aquesta diferent socialització vindria donada per les diferències d'estructures ideològiques que hi ha entre homes i dones, les quals conflueixen psicoanalíticament amb la sexualitat (Vila, 1999). Mentre que Millett contempla postulats marxistes (els quals va voler superar, perquè creia que eren insuficients en qüestions de gènere), així com reflexions foucaultianes en la seva teoria sobre com l'home estableix el poder mitjançant la dominació del sexe; Firestone creu que, malgrat l'ètnia o classes a la qual es pertanyi, sobre d'elles està la principal lluita a produir, la feminista. Aquesta última postula sobre com la família ha estat juntament amb l'home les principals cadenes que han oprimit a les dones. L'autora creu que no és natural seguir amb les obligacions reproductores (el fet de tenir úter, per exemple) que han portat a la discriminació entre sexes. Per tant, en desfer-nos de les relacions familiars, només quedarà una població amb dones i homes i nens/es. Aquests/es nens/es seran donats a llum de manera artificial, per tal de deixar enrere l'obligació explotadora que sotmet al sexe femení. Tal i com diu Firestone (Firestone, 2010), en referència als i les nens/es: *"Los niños no serán monopolizados, sino que se reparirán libremente por toda la sociedad en beneficio de todos"*. En aquesta nova societat de Firestone, com que tampoc existiria la propietat privada (ni dels i les nens/es), tampoc estarien mal vistes les relacions entre pares/mares i fills/es, és a dir ni l'incest ni la pederàstia (sempre i quan els i les nens/es estiguessin d'acord).

Pel fet d'ésser explotades pels homes, pel fet de creure que eren una classe apart, les feministes radicals desaprovaven qualsevol lluita que no fos la feminista, donat que sempre estaríem subjugades en qualsevol lluita, ja que tal i com diu Robin Morgan: *"no somos mas que secretarias y ayudantes de los hombres"* (De Miguel,

n.d.[A])

2.3 El Feminisme Socialista

Com hem comentat anteriorment, no només sorgiren en aquesta dècada les radicals, sinó que les feministes socialistes també tingueren el seu paper. Quant a aquestes, no les podem englobar en una única Teoria Feminista Socialista, car es regeixen per més d'un corrent de pensament marxista (des del marxisme-estructuralista, l'escola de l'alienació o postures de caire empiricista). Aquesta corrent va rebre crítiques per no portar a terme un anàlisi gaire radical dels assumptes que afectaven al col•lectiu feminista.

Tot i que el feminisme Socialista no fos pas homogeni, se'n diferencien dues vessants: la teoria total i la dels sistemes duals. En la primera tendència el mètode d'anàlisi de la societat és marxista, de tal manera que no entén cap anàlisi si no es basa en l'estudi de la dialèctica entre les relacions de poder, sempre i quan s'estudiï el tot i no pas per separat. Dins d'aquesta societat, és el poder masclista i el Capitalisme, de forma dialèctica, qui duen a la submissió de la dona. Aquesta opressió es visualitza i es referma a sí mateixa en l'estratificació per classe i per sexe actuals. Seguint aquesta tendència el Patriarcat, com és anterior al Capitalisme, és la raó principal per la qual han esdevingut oprimides, ja que el Capitalisme les hagués pogut fer prosperar com als homes.

Les partidàries de la Teoria del Sistema Dual, en canvi, creuen que la societat s'estructura segons els sistemes de *sexe/gènere* i la producció de vida. Com a tal, ja podem intuir com n'és d'important aleshores la diferència entre sexes, de tal manera que en l'actualitat existeixen de manera independent i paral•lela el Capitalisme i el Patriarcat. Tot i això, en ser el Patriarcat anterior al Capitalisme, en coexistir conjuntament es transformen i a la vegada el Capitalisme fa canviar l'aparença del Patriarcat. És per aquesta raó que tots dos sistemes s'han d'estudiar conjuntament, ja que la seva unió és l'espina dorsal de la Teoria dels Sistemes Duals.

Cal remarcar, però que tot i que el Capitalisme oprimeix els i les treballadors/es (així com la propietat privada) , per a les socialistes de la Teoria dels Sistemes Duals són els homes qui subjuguen summament les dones. La raó és que qui les oprimeix en el treball domèstic són els homes, cosa visible en el fet d'haver desigualtats en els sous entre sexes, obstaculitzant la independència de les sotmeses.

Les defensores d'aquesta tendència critiquen de les feministes radicals la seva fixació amb l'opressió per qüestions biològiques i psicològiques, així com pel seu poc anàlisi sociològic amb pers-

pectiva històrica. Per altra banda, les de la Teoria Total jutgen l'ús funcionalista que en fan les del Sistema Doble del Patriarcat, posat que no hi assignen pas divergències internes, només necessitats o interessos.

2.4 El Feminisme de la Diferència

Anys més tard, les feministes radicals nord-americanes canviaren els seus plantejaments, com ara la concepció del gènere, d'ésser constructivista a ésser essencialista. També canvià la concepció de la seva lluita, passaren de fer una única lluita feminista per tal d'alliberar-se de l'esclavitud sexual, lluita de la qual només n'era possible aquesta, a fer simplement una reflexió entre les diferències entre gèneres (de tal manera que tampoc assimilés cap altra lluita). No només succeí a Nord Amèrica, sinó que aquest feminisme de la diferència també el trobem a França i Itàlia.

Quant al Feminisme de la Diferència nord-americà (el qual coneixem per Feminisme Cultural), té coma objectiu l'alliberament de la dona mitjançant la creació d'una altra cultura que enalteixi la cultura femenina, mentre que la cultura masculina la denigra. S'ha de fer una altra lectura de la realitat d'una manera femenina i per a les dones, ja que pel fet de poder ser mares formen part de la natura. Aquesta natura es veu reflectida en la sexualitat femenina transparent i positiva, en confrontació amb la masculina que és agressiva. És per aquesta raó que per aquestes dones el lesbianisme és l'opció única per a la no "contaminació".

Per contra a França sorgiren noves idees feministes dins aquesta línia de la diferència, enteses però de manera diferent a la nord-americana. Cinc anys després del Maig del 1968, un seguit de dones es desvincularen del moviment feminista, deixant de banda els reclams d'aquest moviment, que per aquella època era la legalització de l'avortament. Les idees imperants en aquest moviment foren la deconstrucció del jo, influència de les idees estructuralistes de Derridá o de Foucault. D'aquesta manera la dona és allò altre, allò que s'aconsegueix mitjançant el psicoanàlisi, posat que gràcies a l'inconscient poden reconstruir la identitat femenina pròpiament dita. En aconseguir aquesta consciència, creuen que la lluita amb altres homes no és possible, perquè en aquesta barreja segueixen amb la dominació masculina. Un dels màxims exponents d'això n'és l'autora Luce Irigaray, la qual exposà que sense la deconstrucció del subjecte modern no es pot aconseguir la nova identitat femenina, la qual s'aconseguirà gràcies al psicoanàlisi, ja que la dona és allò altre, allò que no és idèntic (allò diferent, allò *no-idèntic*) (De Miguel, n.d[B]; Posada, 2006). A més, també s'ha de deconstruir el llenguatge, perquè és *logo-falo-cèntric* (és a dir, conté no-

cions de la raó moderna, la qual per als i les post-moderns/es la raó ha mort [així com simbolisme fal·locèntric]).

Les feministes italianes de la diferència començaren a partir del 1965, influïdes pel Feminisme de la Diferència francès, de manera que tampoc recolzaren moltes decisions del moviment feminista italià. Aquestes també creien que la clau per a la seva lluita era deconstruir el seu jo, així com la necessitat d'autoconeixença de les feministes culturals. (Andrieu, A, 2001) Així mateix, defenien que no hi havia llibertat si no era des de la consciència d'una autoconeixença que les portés a la deconstrucció del seu jo, a la coneixença de la diferència de sexe. A més criticaven el Feminisme reivindicatiu pel fet d'ésser victimista, posat que no contemplaven les possibles divergències entre les dones, les quals cadascuna havia de trobar. Seguint per aquestes crítiques, tampoc veien bé la legislació, posat que no eren lleis per a dones, sinó que les havien creat homes, de manera que no era un reglament objectiu. Tot i això amb la Llei de l'Avortament aprovada al 1977, en defensaren la despenalització, però criticant que les dones seguissin aquesta legislació estatal que no les tenia en compte (De Miguel, n.d[B]).

Paral·lelament, a partir de la dècada dels 80's, les noves idees post-modernes es van començar a plasmar en l'Arqueologia, la qual anomenem Post-processual. Dins d'aquesta nova visió de l'Arqueologia, que criticava el fals objectivisme de l'Acadèmia (així com el Positivisme), aparegueren nous objectius a estudiar de totes veus del passat que havien estat silenciades per l'exercici del poder dins les societats. D'aquesta manera s'iniciaren nous estudis sobre identitats (i col•lectius) marginades com podien ser la de les ètnies, de les dones, etc.

Així, per tal d'exercir aquests estudis es començà a plantejar la simbologia de la materialitat arqueològica, per poder veure aquests conflictes ideològics que tenien un rerafons per l'hegemonia del poder que s'exercia als subjectes del passat.

2.5 Feminisme i post-modernitat: La Teoria *Queer*

La Post-modernitat també ha abraçat la teoria feminista. Sent conscients que els plantejaments post-moderns són plurals i que la pluralitat de la teoria feminista des d'aquesta perspectiva és inabarcable en el present article, podríem resumir, en termes generals, que les propostes d'autores com Beatriz Preciado (Preciado, 2002) o Jutith Butler (Butler,2009), entre moltes d'altres, van més enllà de l'afirmació del gènere com una construcció social, sinó que també consideren que el propi sexe ho és.

Moltes d'elles, inspirades, sovint, en

Michel Foucault (Foucault,2005) i els seus treballs sobre la subjectivació de la identitat i el constructivisme social pel que respecte a la política i el sexe, centren la seva crítica en la categorització de la realitat, no plantejant noves categories netes de prejudicis i que no facin de la diferència una desigualtat social, sinó apostant per la desconstrucció total de qualsevol categoria que operi en la realitat i que emmarqui als individus.

En aquest sentit, consideren tal categorització com una de les principals formes de coacció que impedeix desenvolupar-nos lliurement, independentment tan del gènere i del sexe, i que cal destruir per fer renéixer la nostra pròpia identitat com a subjectes, independentment del nostre sexe.

3-ALGUNES ARQUEOLOGIES NO ANDROCÈNTRIQUES

3.1 L'Arqueologia del Gènere

Cap als volts de la dècada dels noranta, la perspectiva dels i (sobretot) les investigadores assenyalava cap a un gran augment de les "qüestions de dones" dins la literatura arqueològica coetània (Girlchrist,1991). Aquesta percepció arrencava de la dècada anterior, amb publicacions que donaren el tret de sortida a la inclusió d'estudis específics sobre la problemàtica del gènere en l'objecte d'estudi arqueològic, com ara l'article *Archaeology and the study of gender* de Conkey i Spector. Val a dir però que aquest "sorgiment" de la qüestió fou més aviat tardà en comparació amb la resta de ciències socials, dins les quals es donà aquest debat ja durant la dècada dels setanta. A grans trets, en arqueologia es seguí aquest fil a partir de la següent formulació: "és possible recuperar les relacions de gènere de societats passades a partir del registre arqueològic?".

El plantejament, però, no es sobrevingué pas de forma espontània i de fet, caldrà sortir de l'Acadèmia per a trobar els elements que dugueren a aquesta presa de consciència. Per R. Girlchrist, tres foren els agents que vehicularen el inici de la pràctica d'una "arqueologia del gènere": l'acció política (en vers la reclamació d'igualtat en la pràctica de la professió com arqueòlogues); la teoria de gènere i la demanda d'una revisió sobre el passat dins el qual les dones estigueren tradicionalment apartades (Girlchrist,1991). Elements no exempts de controvèrsies i discrepàncies entre diferents (i excloents) opcions teòriques, generant intensos debats sobre la problemàtica epistemològica de la subjectivitat i/o la vehiculació del coneixement dins una pràctica política feminista que rebutgi el relativisme, inviable en la construcció d'una ciència que contradigui l'enfocament patriarcal sobre l'estudi de les restes. Per autores com Berrocal (2009) aquests debats fragmentaren el plantejament feminista en arqueologia, entenent com a tal un

projecte que deriva vers a nous plantejaments epistemològics sobre la lectura dels registres materials i noves aproximacions sobre la caracterització de les societats passades i les relacions que les van produir.

Aquest però no fou el plantejament explícit d'aquesta "arqueologia del gènere", amb tantes influències i plantejaments com àmbits des dels quals abordar l'estudi del gènere. D'alguna manera, trobarem al llarg dels darrers decennis del segle XX l'assumpció en arqueologia de les diverses derives que des de les ciències socials adquirí la categoria de *gènere*; plantejada des d'un inici amb un revestiment plenament polític per part del plantejament feminista a partir de la seva desvinculació del contingut biològic que suposaria el sexe des de mitjan dècada dels '50. Des dels anys 70 trobem que en ciències socials *gènere* s'identificà amb "femení", essent doncs aquest element, ahistòric i homogeni l'objecte d'estudi a part, cosa que propiciava la pròpia homogeneïtzació de la categoria masculí lluny de la primera, no explicant així com es donaren els processos de subordinació d'aquesta sobre aquella. En la dècada següent, aquest estudi aïllat, reproductor de pràctiques acadèmiques tradicionals fou criticat, avantposant-se la qualitat relacional de la construcció del gènere, quelcom construït a través del contrast entre els fets diferencials d'allò masculí i femení. Es passa a parlar doncs de relacions que generen aquestes categories socials on es gesta l'exercici del poder i on es dóna la dominació dels homes sobre les dones. Malauradament, tot i que en teoria es tornava al contingut polític de la categoria, en tant que erigia aspectes comparatius pel que fa a les relacions homes-dones més que aquells purament descriptius "d'allò femení" (i entenent el Patriarcat com quelcom construït històricament); a la pràctica trobem que no fou més que un llistat de diferències/similituds entre ambdues categories, demostrant la mateixa mancança explicativa. Es crearen construccions històrico-polítiques basades en la relació dicotòmica (en arqueologia, del registre material (Berrocal,2009)) tan essencials i normatives com les anteriors i s'explicà l'explotació a partir de la construcció de *significats* a partir de relacions dicotòmiques (Lapi i Sarkis,2008). Des d'enfocaments estructurals, s'adoptà la focalització en la significació de la cultura material i els patrons espacials, definint gènere a partir de la diferenciació binària entre home i dona, entesa doncs una dualitat universal entre allò femení i allò masculí que expressat en el món simbòlic, comprimia la construcció social del gènere en les categories "masculí" i "femení" (Girlchrist,1991), negant altres solucions com ara els intersex o els eunucs.

En tot cas, en Arqueologia es visqué la

particular problemàtica entorn l'articulació del contingut polític de les propostes que sustentaren l'aplicació del gènere com a categoria explicativa dins un projecte científic feminista (com hem definit abans) i el plantejament volgudament neutral d'una investigació objectiva, tal i com definiren les afirmacions de Sorensen, la qual rebutjà qualsevol tint "polític" en l'estudi arqueològic (Wylie,2007). D'aquesta manera, una arqueologia centrada en el gènere perdria el contingut polític que, cal recordar, fou el trampolí que catapultà la problemàtica en els estudis arqueològics (Girlchrist,1991), i que deriva l'estudi del "gènere" (en les formes que en fou definit en les dècades dels 70 i 80) en certes particularitats substantives que no significaren més que una reproducció del paradigma acadèmic tradicional, relegant la facultat explicativa que caldria esperar d'un projecte de renovació epistemològic en detriment d'una tasca empírica ingent que, malgrat aportà un catàleg important de dades sobre "les qüestions de dones", en una sort de "feminisme analític" (Berrocal,2009) el qual no avançà vers el projecte transformador de la ciència i el coneixement sobre la gènesi i desplegament de les relacions de gènere i la seva vinculació a les diverses configuracions pràctiques que en una formació social donada prenen les formes d'explotació o reciprocitat entre homes i dones en el seu accés al producte social.

3.2 Les arqueologies Queer

Al llarg dels noranta, s'implementà sobretot en el món anglosaxó, les aportacions derivades de l'anomenada teoria Queer en arqueologia. En la investigació sobre el passat, aquesta no opera a partir d'un corpus sistemàtic de categories viables per a l'explicació de la realitat del passat, sinó que enfoca el seu plantejament a partir d'una reflexió envers l'ocultació acadèmica de les "excepcions" que a través del registre material trobem en les societats contemplades des del prisma normatiu de l'heterosexualitat (Dowson,2000). La seva crítica principal, doncs, vehicula la concepció occidental de l'heterosexualitat com a opció sexual normal i predominant com un biaix recorrent en els estudis sobre el passat; amb una tendència recurrent a la normativització del rol de la família monògoma heterosexual.

El plantejament crític dins l'Arqueologia que posaren sobre la taula aquests plantejaments anava destinat envers una crítica epistemològica i al mateix temps acadèmica, denunciant les imperants relacions d'homofòbia presents entre investigadors amb diversa opció sexual. Aquest fet, a la par que exclou de certs àmbits de la recerca a homes i dones homosexuals, situa un "privilegi epistemològic" (Dowson,2000) que comporta l'acceptació paradigmàtica de diverses construccions sobre el passat.

Queer, doncs, esdevingué referència envers les minories silenciades a partir del bastiment d'una opció sexual (l'heterosexual) com a norma i que són susceptibles d'aparèixer en el registre arqueològic (Dowson,1998). Més enllà d'això, però, es planteja com tot aquell enfocament sobre qualsevol objecte que tingui en compte l'oposició envers la norma; despossseint-lo així de qualsevol aspecte particular o determinant. D'aquesta manera, en arqueologia no constituirà una simple revisió envers la "gènesi de l'homosexualitat", sinó que provarà de proveir la disciplina d'un seguit de reflexions envers la forma en com l'heteronormativitat en l'àmbit de la sexualitat, però també les normes establertes a nivell intel•lectual o cultural marginalitzen posicions dissidents. De totes maneres, dins la pràctica d'una arqueologia feminista, l'objecte d'una arqueologia queer actua envers la deconstrucció de les categories sexe-gènere, essent doncs una crítica frontal als estudis de gènere que no efectuaren la seva reflexió envers l'ús del concepte de gènere. En aquest sentit, les arqueologies queer plantejaran com es donaria l'articulació de la sexualitat en la creació dels rols de gènere (Berrocal,2009).

3.3 L'Arqueologia Feminista

Partint de l'androcentrisme en la Ciència, l'Arqueologia feminista, a diferència de la del Gènere, no només pretén donar visibilitat al sexe femení en els estudis arqueològics, sinó que planteja una nova reconfiguració del propi anàlisi que inclogui, de manera intrínseca, aquest col•lectiu. Només així consideren que es dotarà de major objectivitat i rigorositat la ciència arqueològica, no fent de les dones un subapartat en els estudis, sinó incloent-les com una categoria més i tenint-ne en compte d'altres -com per exemple, la consideració de la reproducció com a treball productiu- que tradicionalment han estat omeses.

Així doncs, la. seva aportació consisteix en analitzar les dissimetries socials per raó de sexe com a producte històric a través d'una metodologia concreta, que s'enfronta a la materialitat arqueològica buscant l'origen d'aquesta explotació i quins són els seus processos. És a dir, presenten una proposta d'anàlisi que ens ajudi a comprendre no només el passat, sinó també la realitat del present per poder transformar-la.

És dita metodologia en la que ens centrarem a analitzar, detingudament, en els següents apartats d'aquest article.

En aquesta línia, considerem interessants els treballs fets per investigadores com MªEncarna Sanahuja Yll (Sanahuja,2002), Trinidad Escoriza (Castro,*et al.,*2002), Assumpció Vila (Vila, et al.,2001) o Maria Cruz Berrocal (Berrocal,2009).

4.LA POLITITZACIÓ DE LA CIÈNCIA

La lluita feminista és una lluita que ha d'abraçar tots els fronts, la seva finalitat és trencar, travessar tots els àmbits de la societat que han estat impregnats pels valors patriarcals.

La Ciència és un més d'aquests àmbits contaminats per l'androcentrisme, ja que l'anàlisi s'ha fet des d'un punt de vista masculí, considerant posteriorment els resultats vàlids i universals per ambdós sexes, sense tenir en compte que categories com *sexe* i *gènere* s'han de contextualitzar en cada moment històric.

La politització de la Ciència és quelcom inevitable. Som éssers polítics, qualsevol acció determina un posicionament sobre la nostre visió del món: estudiar la realitat, utilitzar instruments i una metodologia per dur-ho a terme o interpretar-ne les dades són accions que requereixen un posicionament polític.(Berrocal, 2009) *"La Ciencia "neutral" por lo tanto, es un sistema de conocimiento que refleja la estructura social y sobretodo la justifica, siendo así una importante herramienta en el mantenimiento de la organización política vigente. (...) La Ciencia se hace por alguien, por algo y para algo*".

Així doncs, la Història també ha estat descrita a partir d'un neutre que realment és masculí i l'Arqueologia pot esdevenir una eina essencial per la lluita feminista, ja que pot trencar amb essencialismes i visions deterministes sobre l'organització social respecte el sexe i ens pot aportar una perspectiva històrica sobre l'origen de les desigualtats socials.

L'Arqueologia com a Ciència no és més que un sistema a partir del qual extraiem informació de la realitat, per tal d'intentar explicar-la. Es basa en dades quantificables i corroborables que s'han d'analitzar a partir d'un mètode científic. Les restes materials esdevenen dades, que organitzem a partir d'unes variables concretes (tals com l'associació espacial o la cronologia), per tal d'aconseguir la informació. Per poder considerar què és una dada i com les relacionem entre sí necessitem categories on englobar-les (sociopolítiques o socioeconòmiques), que inevitablement exigeixen un posicionament polític.

Aquest fet no és quelcom negatiu, és inevitable i per tant, és essencial conèixer com el o la investigador/a ha organitzat la informació, per tal de poder entendre plenament els seus resultats. Això no significa que les dades i la interpretació siguin subjectives, ja que el seu anàlisi s'ha de fer d'una manera empírica, seguint una metodologia científica, una base teòrica que ens indiqui què és el que busquem i com ho volem fer, que justifiqui els nostres resultats científicament. En aquesta tasca és es-

sencial la creença en el propi plantejament, perquè tal i com comenta Sanahuja Yll (Sanahuja, 2002) *"sin esta creencia me siento incapaz de transmitir nada"*.

Per tant, hem d'acceptar la politització del mètode científic explicant sempre quins són els principis dels quals es parteix, per no caure en relativismes i poder iniciar un debat sobre la corroboració de les dades. Sinó els debats arqueològics sempre acabaran esdevenint debats polítics i no podrem fer Ciència.

El plantejament feminista dins l'Arqueologia és un plantejament que simplement contempla noves variables, noves categories que permetin observar el màxim possible de tipologies d'organització social.

Hem de ser conscients que la història ha estat analitzada des d'uns ulls androcèntrics (la família monògama i heterosexual és l'únic model d'organització social, el sexe femení és l'encarregat de les tasques productives domèstiques...). Per tant, hem de prendre consciència de l'existència del Patriarcat i traslladar també la lluita feminista a l'àmbit científic, construint noves variables i categories socials que tinguin en compte la pluralitat de la realitat històrica i que, en la mesura que ens sigui possible, estiguin alliberades dels valors sexistes que encara avui dia perviuen en la nostra societat.

5-CATEGORITZACIÓ I OBSERVACIÓ DE LES PRÀCTIQUES SEXISTES EN LA MATERIALITAT ARQUEOLÒGICA

5.1 Les condicions materials objectives que porten a la diferenciació sexual.

El Marxisme i gran part de les corrents feministes comparteixen l'objectiu d'analitzar les desigualtats socials com a producte històric –fent servir el mètode científic-, així com l'objectiu de superar-les. D'aquesta manera s'observa la realitat, es plantegen unes hipòtesis i s'estableixen unes categories per tal de poder analitzar i comprendre aquesta realitat, amb la finalitat d'explicar l'origen (les condicions objectives) d'aquesta desigualtat social i definir els processos històricament, podent explicar la multiplicitat de fenòmens dins dels criteris espai-temps.

Aquestes dues pràctiques polítiques busquen en la pràctica científica legitimar les seves reivindicacions, ja que tot l'anàlisi i comprensió de la realitat s'encamina cap a la voluntat de canvi. S'aposta per la necessitat i possibilitat d'una transformació social, d'acabar amb aquestes desigualtats socials. Així doncs, pràctica política i pràctica científica seran dues cares de la mateixa moneda; el plantejament polític implica observar la naturalesa, per tant, necessita d'una pràctica científica (Berrocal, 2009: 36). Dit d'una altre manera, l'arqueologia feminista i marxista es rea-

litza i pren forma en el propi procés de coneixement.

Explicat el lligam entre teoria i pràctica científica, anem a posicionar-nos. Nosaltres partim del Materialisme Històric. Epistemològicament, aquesta corrent considera possible analitzar la desigualtat social per criteri de sexe com a producte històric. Analitzant les condicions objectives que porten a la diferenciació sexual. A partir del registre arqueològic hem de determinar si parlem d'una societat patriarcal, així com de la possible existència de resistència i d'oposició a aquest ordre. Així, utilitzarem i ens basarem en diverses teories provinents de l'Arqueologia Materialista que matisen i completen la definició marxista de producció i les seves implicacions, utilitzant els termes de reproducció biològica i social (Estévez et al., 1998) o de producció de subjectes (Castro et al., 1996). Ens basarem en la teoria de les pràctiques socials i de la producció de la vida social (Castro et al., 1996, 1998, 2002, 2003, 2006), la qual adquireix una forma determinada en la particular articulació de la *producció bàsica, d'objectes* i de *manteniment*. En relació a les pràctiques socials en sí, les disseminem amb dues: les *socio-econòmiques* i les *político-ideològiques*[1]. El factor espacial serà clau per determinar l'estructuració d'aquestes; per determinar possibles disgregacions entre pràctiques o entre distintes produccions, investigacions que han d'anar en paral·lel (Castro et al. 1998, 2002).

Com ja hem explicat, dins les relacions entre agents socials, el criteri que marcarà unes pràctiques sexistes serà l'explotació per raó de sexe, és a dir unes relacions socials de producció dissimètriques. La qual cosa implica un accés diferencial al consum i/o un grau diferent en la inversió d'energia en el procés productiu -tenint en compte el factor de que no totes les persones partim de les mateixes potencialitats productives-. La consolidació d'aquestes relacions socials de producció definiran un nou ordre social conegut com l'ordre patriarcal. Sistema entès com una forma d'organització econòmica i social, que per legitimar-se compta amb una ideologia, que es repercuteix en totes les pràctiques. L'androcentrisme n'és el discurs justificador i la plasmació d'aquest en són les pràctiques sexistes. En els valors ideològics creats l'home adult heterosexual és el màxim exponent d'aquesta jerarquia, ja que és el subjecte explotador.

La infravaloració del treball del subjecte oprimit és el resultat de l'explotació social a que s'és sotmès. Aquesta funciona per comparació, sobrevalorant el treball masculí al marge de la seva aportació productiva (Estévez, et al., 1998: 13; Escoriza, 1999: 289). Per tant, la valorització del treball, es troba en l'esfera de la ideologia legitimadora

del sistema Patriarcal.

Si assumim que l'Arqueologia Feminista designa la realització d'una pràctica científica que té en compte variables que impedeixin una lectura androcentrista, primerament caldrà analitzar les condicions objectives que poden portar a relacions d'explotació per criteri de sexe. L'estudi de la seva plasmació material serà la tasca pròpia dels i les arqueòlegs/es: detectar aquesta situació en les restes materials trobades.

La matriu on es desenvolupa una divisió de tasques per criteri de sexe és en la producció de subjectes socials (*producció bàsica/reproducció biològica*) (Castro et al, 1996,1998, 2002, 2003, 2006). Només les dones (amb excepcions per qüestions biològiques) tindran la competència productiva citada. És la única diferència biològica observable des d'un inici, amb tot el que comporta. La producció de subjectes socials necessita d'un temps determinat i pot requerir uns mitjans de treball concrets al llarg del seu procés[2] . El propi cos és l'objecte de treball i els agents que hi intervenen han de ser dos i de sexe oposat, tenint en compte que el cos de sexe masculí només en un moment concret del procés productiu esdevé objecte de treball: en el coit. Fet que li pot oferir certa particularitat en relació a altres processos productius. Ara bé, la importància d'aquest procés en relació a la producció de vida social és clau, ja que sense producció de subjectes aquesta deixa d'existir.

Partint de la singularitat productiva d'aquesta activitat, la necessitat de divisió de tasques és clara. Només el col·lectiu femení es pot dedicar a la *producció bàsica*, tenint la capacitat reproductora. En aquest moment s'esdevé la *contradicció principal*, s'estableix una relació dialèctica entre els processos de producció i de reproducció (Estévez, et al. 1998). Durant un temps els subjectes amb capacitat reproductora només es poden dedicar exclusivament a una tasca productiva (de gran importància per la producció de vida social). Com a activitat productiva que és, s'hauran de veure compensades. Serà possible la combinació amb altres tasques, depenent de la inversió d'energia que les caracteritzi. Sempre que les activitats s'excedeixin de les esmentades, estarem parlant d'un *sobreesfroç/sobretreball* (Castro et al., 1998: 31). Si aquesta inversió d'energia per part d'aquest col·lectiu social se supera o si la compensació és inferior a la del col·lectiu masculí (si no s'esdevé una equivalència entre inversió d'energia en la producció-grau de producte consumit), estarem davant d'unes relacions socials de producció dissimètriques per criteri de sexe, és a dir, enfront d'unes relacions d'explotació. Així, el pas de la simple divisió de tasques cap a relacions d'explotació, serà en la distribució

de producte social i la producció de mitjans de producció o d'objectes de treball (Castro et al., 1998: 29), on s'esdevé una apropiació sexuada del producte social (realitzada per part del col·lectiu masculí).

En el cas de la *producció d'objectes* i/o de *mitjans de treball*, el fet relacional que pot succeir és que en el temps en que els subjectes amb capacitat reproductora s'encarreguen de la tasca de la *producció bàsica*, la resta de subjectes s'encarregaran de la *producció d'objectes*, fet que podrà caminar cap a una apropiació dels productes resultats, dels mitjans de treball i de la gestió d'aquests processos productius, relegant part de la *producció de manteniment* (el que sigui potencialment realitzable) a les persones que estan en un període de *producció bàsica*. D'aquí surt el concepte de *treball domèstic*. Dins el món occidental, tradicionalment s'utilitza aquesta categoria per definir part de les tasques de manteniment que es relacionen amb el col·lectiu femení. Sense una divisió de tasques partint d'aquests principis, aquest concepte no és vàlid, no serà definitori (però això ja ho tractarem més detalladament).

D'aquesta manera, la resolució i la gestió de la contradicció basada en diferents potencialitats productives -que necessita d'una divisió de tasques-, serà el procés que podria caminar cap a diferenciacions socials. Però observam com aquesta contradicció pot traspassar el sexe. Contemplam més categories creades en el sí de les relacions socials de producció, partint del criteri de les diferents potencialitats productives. En el cas de les persones de baixa edat, l'explotació d'aquestes es deu al fet de que tenen potencialitats físiques menors i una menor acumulació d'experiència; igualment pot succeir amb les persones amb minusvalideses físiques o psíquiques. La vellesa pot agafar diferents rols en relació a la "valoració" de l'acumulació de coneixement, depenent d'unes condicions materials concretes; de com intervingui aquest fet en el procés productiu i el benefici que pugui oferir al subjecte opressor. D'aquesta manera, observam com el patriarcat traspassa la diferenciació per criteri de sexe, incidint també en la diferenciació per edat; parlam d'una jerarquia on el màxim exponent és l'home i adult. Així, l'edat com a identitat social també cal analitzar-la com a producte històric. Per altre banda, cal reflexionar sobre les relacions recíproques, perquè es desenvolupin, s'han de basar en l'equivalència inversió d'energia-consum, d'acord en les potencialitats de cada subjecte social.

En conclusió, és bàsic ser conscients d'on prové la relació diferencial per criteri de sexe, en quin moment i per quines condicions objectives materials s'esdevé l'explotació. Clarament té una

plasmació material i no ideal, ja que no és degut a la decisió d'un col•lectiu al sentir-se superior físicament i, tal i com hem dit, tampoc és una diferenciació universal d'arrel biològica.

5.2 Crítica d'algunes categories.

És el moment de parlar també de les construccions d'idea de sexe, classe, infància, etc. Fins ara hem parlat de *dones, subjectes amb capacitat reproductora i de sexe/col·lectiu femení*. Tornant a qüestions de la pràctica científica, quan observem la realitat la categoritzem seguint uns criteris concrets i argumentats empíricament. Amb la constatació que biològicament no s'observen directament dos sexes[3] , dues classes i una infantesa que va d'una edat determinada a una altra, sinó que cada societat anomena i estableix uns paràmetres propis. Assumim que tot són nominalitzacions/categoritzacions, és a dir, construccions a partir de l'observació de la realitat. Per tant, hem d'anar en peus de plom a l'hora d'utilitzar-les. No hem d'utilitzar-les com a universals ni tampoc pensar que no serveixen per explicar qualsevol realitat. Sinó que el que volem fer entendre i aplicar a les nostres investigacions és que s'han d'utilitzar les categories a partir de la materialitat que se'ns presenta. Per exemple, necessitem saber què entenem per categoria sexe (identitat social establerta a partir de criteris biològics i socials). Per tant, a partir de la nostra consideració de dita categoria, hem d'esbrinar com ho construeix cada societat (quins criteris sexuals i socials agafen), per tal de poder deduir com s'organitza socialment i perquè.

D'aquesta manera, per què en la tradició occidental observem la naturalesa i establim que parlarem de dos sexes? No és per la seva correspondència biològica, sinó per la diferenciació s*ocio-econòmica* i *socio-política* que s'ha esdevingut sota aquest paràmetre. Els subjectes socials no neixen en termes biològics de classe dominant o sotmesos, es construeixen segons la seva participació en la producció de la vida social. La determinació biològica serà un instrument per naturalitzar-ho i universalitzar-ho.

El sistema patriarcal nega la realitat intersex, adscrivint els subjectes en el procés de socialització baix un sexe, més enllà del seu sistema reproductor. Per exemple, un motiu per a emprendre la divisió del treball pot ser la realització de la *producció bàsica*. Qui realitzarà aquesta tasca? Ho podran realitzar només les persones amb capacitat reproductora. I les persones que entenem com a dones, que són estèrils o estan en una posició d'intersex? Per què es troben sota una mateixa categoria de *sexe* si són diferents biològicament? Per què es troben a la llarga en una mateixa situació d'explotació? Amb tot això, el que volem dir és que els contraris dialèctica i materialment

parlant es construeixen per unes condicions objectives materials. Es creen aquests dos pols enfrontats baix criteris d'explotació. Així, hem d'estar preparats/des en la nostra pràctica científica per determinar com s'ha esdevingut aquesta construcció i per poder definir i estudiar una multiplicitat d'identitats, ja que les condicions objectives són diverses. Apel·lem a l'assumpció què treballem amb categories no universals i que han de respondre a les condicions objectives de cada context.

Des d'una òptica del pensament tradicional occidental, s'entén com a divisió primera i primària en relació a *espais socials*, per una banda l'àmbit privat (el familiar i domèstic) i per l'altra *l'àmbit públic* (el social i polític). Aquí cal una aguda reflexió sobre què ens referim quan diem *àmbit privat, família i espai domèstic* i la utilitat d'aquestes categories dins el sistema de coneixement (Castro et al. 2002: 5). Com ja hem introduït, nosaltres parlem d'agents socials que produeixen i es relacionen en un espai i un temps. La materialitat arqueològica i el factor espacial ens ho indicarà. Concretament, podrem esbrinar quina activitat s'hi realitza, com, la funció productiva i social dels agents (de subjectes o objectes) i la relació concreta entre aquests.

Nosaltres definim *família* com una categoria *socio-política* fruit d'unes pràctiques sexistes (on s'estableixen relacions socio-econòmiques i *socio-polítiques* per criteris de consanguinitat i per contracte polític). El concepte *àmbit privat* està íntimament lligat al de propietat, ho definim com a espai apropiat per un o més subjectes socials. Espai domèstic no es defineix tan sols per "allí on es menja i es dorm", és un espai que pot presentar múltiples activitats i, a pesar de la seva "universalitat", en cada grup humà diferent tindrà diferents implicacions socials. Seran les activitats productives determinades les que ens informaran què implica en una societat concreta la unitat domèstica[4] . Amb tot això volem transmetre que la pràctica arqueològica ha de rompre amb aquestes categories tan per criteri científic (intentar poder definir totes les societats que existeixen i han existit) i per voluntat política (rompre amb categories que pressuposin el Patriarcat com a eix articulador de tota societat). Si no s'és ben conscient què implica i com s'ha format el concepte *familiar*, no s'utilitzarà aquest mot respecte societats que no es relacionin baix aquests criteris. Per tant, prescindim de categories generalistes i apriorístiques, ja que imposen unes relacions socials ben marcades des d'un inici que impedeixen una investigació acurada i científica.

Seguint en la línia d'aquest article, proposem una lectura de la materialitat arqueològica dins el marc de la teoria

exposada. Apostem per treballar dins el sistema de coneixement modern, però treballem per la millora de l'objectivitat, fet que s'aconsegueix amb la formulació de noves preguntes, noves variables i exigint la contrastació empírica i la importància de com es construeixen els arguments. Per aquest motiu en la pràctica arqueològica no ens quedem al món de les idees i les representacions. Una construcció social històrica (el *sexe* en cada espai i temps) no s'ha d'estudiar per ell mateix (reduint l'estudi en les seves característiques com a rol i la seva variabilitat), sinó que s'ha d'arribar a les seves causes objectives i materials.

Nosaltres ens basarem amb la recurrència i la singularitat tan en els espais socials com en la presència d'objectes (Castro et al., 2002: 5), per tal de no caure també en l'error dels fòssils directors i les tipologies preestablertes. Reiterant, a partir de l'organització espacial i les activitats que s'hi realitzin, entre d'altres estudis[5], establirem com es relacionaren els agents socials que deixaren aquestes restes: el seu desplegament en les pràctiques *socioeconòmiques* i *sociopolítiques*. Apostant per unes categories que puguin manifestar qualsevol realitat social que la materialitat arqueològica ens pugui plantejar.

6-CONCLUSIÓ: POLITITZACIÓ, UNA NOVA CIÈNCIA I DIVULGACIÓ

Hem intentat argumentar la politització de la pràctica científica des de dues vessants. Per una banda, entenent que tota teoria política observa la realitat i l'explica i per tant, conté una part de pràctica científica (unes amb criteris més empiristes que d'altres). Per altra banda, tota pràctica científica necessita d'unes categories i parteix d'unes preguntes formulades que s'han basat en una manera de veure la realitat, és a dir, en una teoria político-ideològica. A part d'intentar explicar una evidència que moltes vegades és oculta, volem desprendre'ns de la negativitat que ha girant entorn d'aquest fet durant les darreres dècades (des dels plantejaments post-modernistes). La impregnació teòrica i política del subjecte investigador no va en contra de la cientificitat i no implica directament la subjectivitat. Aquests dos aspectes es jutjaran a partir de la metodologia, mai de la teoria. El debat s'ha de centrar en les categories i el procediment (la relació entre categoria/realitat material/ organització de les dades/comprovació empírica).

Per caminar cap a la "millora" de la Ciència, demanem la consciència de dita politització i , per tal de que no sigui un impediment per la dinàmica científica, l'aclariment. S'han d'explicar els paràmetres dels quals partim, la

seva relació amb les preguntes formulades i la coherència d'això amb la metodologia.

L'altre aspecte és fer pública la utilitat de l'Arqueologia i de la pràctica científica en general en la lluita feminista. Com acabarem amb el Patriarcat sense saber quines implicacions socials té i en cada una de les societats que han existit i existeixen? I com podrem detectar les resistències que s'han esdevingut a aquest ordre? Que no es desvalori la Ciència com a eina transformadora! Sovint, l'Acadèmia ha volgut deslligar la pràctica científica de la pràctica política per motius reaccionaris. Ara bé, nosaltres no entenem una transformació socioeconòmica sense l'anàlisi de la realitat i la consciència de les relacions socials que volem desmuntar i les múltiples possibilitats que se'ns presenten a l'hora de construir un nou ordre. No existirà consciència ni possibilitat de canvi d'una societat patriarcal, sense el desplegament científic que l'expliqui. D'aquesta manera, el nostre objectiu és detectar possibles pràctiques sexistes dins les societats a través del registre material, per tal de no caure en universalismes que legitimin l'*status quo* establert.

La finalitat és poder analitzar totes les relacions socials existents (amb un clar sentit positivista) tenint en compte la diversitat de criteris pels quals s'estableixen les relacions desiguals: per criteri de sexe (i com es defineix aquest en cada societat), per criteri d'ètnia, de classe, etc. Això passa per criticar l'estat actual de l'Acadèmia, els seus postulats universals i l'ocultació de variables. Aquests dos objectius són compartits amb les diverses tendències arqueològiques exposades. Totes neixen amb la voluntat de no seguir amb aquest discurs androcèntric. Tot i així, moltes no aposten per la capacitat transformadora que es pot derivar de la pràctica científica sota aquests paràmetres, fet implica una "nova" Ciència. És a dir, nosaltres no volem omplir els "buits de la història" ni crear subapartats d'anàlisi (Arqueologia de les dones, de la infància, de la mort, etc.) tractant aquests temes aïlladament, sinó que intrínsecament formin part de tot estudi, sense necessitat d'haver d'explicitar-ho.

Així, doncs, a partir de l'anàlisi fet sobre les tendències que han calat en el moviment feminista i en l'Arqueologia, creiem vertaderament criticable l'apoliticisme de l'Arqueologia de Gènere ha dut a terme. Des d'aquesta només es denuncien les conseqüències les pràctiques sexistes, ometent-ne les causes i per tant, no denunciant-les, fet que inconscientment pot acabar justificant l'ordre establert. Per altre banda, som conscients que sense les aportacions concretes en el món de l'Arqueologia d'aquestes corrents (la construcció de la identitat i la seva variabilitat) ens ha-

gués estat impossible reformular el nostre discurs.

A tall de síntesi, per tal de caminar cap a una "nova Arqueologia" on les pràctiques sexistes no siguin omeses, creiem essencial ser acurats respecte les categories/llenguatge. Parlar en genèric quan afecti a tota població d'un grup humà i parlar de col•lectius i identitats creades quan ens referim a un grup social determinat. Sempre tenint en compte que la sexuació del subjecte social investigat serà d'acord amb la materialitat, no amb la dicotomia sexual avui en dia imposada.

L'Arqueologia és una eina de reconstrucció del passat. No és innocent i pot contribuir en la formulació i legitimació de discursos polítics que justifiquin i/o creïn identitats.

Sent conscients d'aquest fet, creiem necessària una reflexió crítica sobre l'Arqueologia i les seves potencialitats, reivindicant que esdevingui una pràctica social que col·labori en la fomentació de l'esperit crític i la transformació de la realitat.

En aquesta tasca la divulgació és fonamental. La Post-modernitat ens ha dut a un pluralisme de sentits, que desempara a l'ésser humà davant el seu món i la seva història, fent-lo caure en un relativisme excessiu que invalida qualsevol motivació de canvi.

Davant d'aquest fet l'Arqueologia pot esdevenir una eina d'anàlisi i explicació científica de la realitat, que ajudi a trobar respostes que ens serveixin d'utilitat en el present.

Per aquest motiu és essencial que la Feminisme també sigui present en l'Arqueologia, ja que aquesta ens pot ajudar a trencar amb visions preestablertes i no fonamentades sobre les relacions entre sexes existents en la nostra societat, col·laborant, així, a la defensa de la igualtat entre individus.

Per tant, és essencial que l'Arqueologia surti de l'Acadèmia sense esdevenir un espectacle. La seva relació amb la societat ha de ser activa, no una forma més "d'oci cultural", sinó que s'hi ha d'apropar, formar-ne part, col•laborar en l'autocrítica i en la millora de la nostra realitat, mostrant que "no tot sempre ha estat així" i que altres formes d'organització econòmica i social són i han estat possibles. ▮

NOTES

[1] En relació a la teoria de la pràctiques socials, agafem en la totalitat tots els conceptes de les tres produccions i les pràctiques socials, excepte les pràctiques *socio-parentals*. Creiem que no s'ha de realitzar una distinció entre les finalitats productives realitzades dins les relacions de consanguinitat i afinitat. Les *produccions bàsiques* i de *manteniment* dins d'aquestes relacions

són estrictament socio-econòmiques. No creiem que aquesta categoria de *socio-parentals* ajudi a definir la realitat i tampoc serveix per apropar-nos més a la determinació de diferenciacions sexuals, sinó que ens allunya. Ara bé, l'argumentació d'aquesta desavinença en la teoria de les pràctiques socials és pròpia d'un altre article..

[2] Aquests mitjans de treball podran ser objectes i subjectes que participaran del procés: diversos estris (bisturí, medicines, etc.), una llevadora, etc

[3] Existeix tot un bagatge *d'intersex* (Fausto-Sterling, 2000)

[4] Per veure la definició i reflexió envers aquestes categories espacials: Castro et al., 2002.

[5] En aquest article hem fet èmfasi en l'estudi de l'espai, però no oblidem tot de metodologies i objectes d'anàlisi que ens poden parlar de la distribució de tasques i la divisió social de la producció. A tall d'exemple mirar Sanahuja (2007).

Bibliografia

ANDRIEU, A.(2001): "Tendencias teóricas del Feminismo" *A: Soziologia. Mugimendu sozialak*: Euskal Feminismoa. Pamplona: Universitat Basca d'Estiu (inèdit).

BERROCAL, Mª.C2009): Feminismo, teoría y práctica de una arqueología científica, *Trabajos de Prehistoria*, 66 (2), 25-43.*mismo. Violencia ética y responsabilidad*, Editorial Amorrortu, Madrid.

BUTLER, J.(2009): *Dar cuenta de sí mismo. Violencia ética y responsabilidad*, Editorial Amorrortu, Madrid.

CASTRO, P.; CHAPMAN, R.; GILI, S.; LLULL, V.; MICÓ, R.; RIHUETE, C.; RISCH, R. i SANAHUJA, Mª. E. (1996): Teoría de las prácticas sociales, *Complutum*, 6 - Homenaje a M. Fernández-Miranda-, 35-48.

CASTRO, P.; GILI, S.; LLULL, V.; MICÓ, R.; RIHUETE, C.; RISCH, R. i SANAHUJA, Mª. E. (1998): Teoría de la producción de la vida social. Mecanismos de explotación en el sudeste ibérico, *Boletín de Antropología Americana*, 33, 25-77.

CASTRO, P.; ESCORIZA, T. i SANAHUJA, Mª. E. (2002): Trabajo y espacios sociales en el àmbito doméstico. Producción y prácticas sociales en una unidad doméstica en la prehistoria de Mallorca, *Scripta Nova.* Revista electrónica de Geografía y Ciencias Sociales, V. VI, 119 (10).

CASTRO, P. i ESCORIZA, T. (2006): Trabajo y sociedad en arqueología. Producciones y relaciones versus orígenes y desigualdades, Revista *Atlántica-Mediterránea de Prehistoria y Arqueología Social*, 7 (1), 131-147.

CASTRO, P.V.; ESCORIZA, T.; SANAHUJA, M.E. (2003): Trabajo reci-

procidad y explotación. Prácticas sociales, sujetos sexuados y condiciones materiales, a C. Larrea, J.L. Molina e I. Terradas (Coords.), Actas del IX Congreso de Antropología de la FAAEE, Barcelona.

CONKEY, M. W. i GERO, J. M (eds) (1991): *Engendering Archaeology: Women and Prehistory*. Cambridge, MA: Blackwell.

CONKEY, M. W. i SPECTOR, J. D. (1984): Archaeology and the study of gender, *Advances in Archaeological-Method and Theory*, 7, 1–32.

DE MIGUEL, A. (n.d [A]) Neofeminismo: los años sesenta y setenta. Obtinguda el 14 de gener de 2011, de http://www.mujeresenred.net/anademiguel.html

DE MIGUEL, A. (n.d [B]) Feminismo de la diferencia y últimas tendencias. Obtinguda el 17 de gener de 2011, de http://www.mujeresenred.net/anademiguel.html

DOWSON, T.A. (2000): Why Queer Archaeology? An Introduction, *World Archaeology*, 32 (2),161-165.

DOWSON, T.A. (1998): Homosexualitat, teoria queer i arqueologia. *Cota Zero*, 14, pp. 81-87.

EHRENBERG, M. (1989): W*omen in Prehistory, Londres*: British Museum Publications.

ESCORIZA, T. (2001): Una fragmentación intencionada: el análisis de las representaciones arqueológicas del cuerpo de las mujeres, a Sauret, T i Quiles, A. (ed.), Luchas de género en la histpria a través de la imagen. Ponencias y Comunicaciones, Centro de Ediciones de la Diputación Provincial de Málaga, I: 283-304.

ESTÉVEZ, J.; VILA, A.; TERRADAS, X.; PIQUÉ, R.; TAULÉ, M.; GIBAJA, J. Y RUIZ, G. (1998): Cazar o no cazar: ¿es ésta la cuestión?, *Boletín de Antropología Americana*, 33: 5-24.

FAUSTO-STERLING, A.(2000): The five sexes, revisited, *Sciences*, 40 (4),18-23.

FIRESTONE, S. (1976 [1971]): *La dialéctica del sexo*, Barcelona: Editorial Kairós.

FOUCAULT, M.(2005): *Historia de la sexualidad,* Editorial s.XX, Madrid.

GILCHRIST, R. (1991): Women's archaeology? Political feminism, gender theory and historical revision, *Antiquity*, 65, 495-501.

GILCHRIST, R. (1994): *Gender and*

Material Culture: The Archaeology of Religious Women, Nova York: Routledge.

HERNANDO GONZALO, A. (2007): Sexo, Género y Poder. Breve reflexión sobre algunos conceptos manejados en la Arqueología del Género, *Complutum*, 18, 167-174.

KOLLONTAI, A.(1976[1909]): *Marxismo y revolución sexual,* Madrid: Editorial Miguel Castellote.

LAPI, B. I SARKIS, D. (2008): Género y materialismo histórico: ¿Una relación imposible? dins ESCORIZA, T.; LÓPEZ, M.J. i NAVARRO, A. (eds.) *Mujeres y Arqueología* (pp 105-152), Junta de Andalucía, Consejería de Cultura.

MACKINNNON, C. (1982): Feminism, Marxism, Method and the State; and agenda for Theory, *Signs* 7 (3), 516.

MILLETT, K. (2010[1970]): *Política sexual.* Madrid: Cátedra.

POSADA, L. (2006): Diferencia, identidad y feminismo: una aproximación al pensamiento de Luce Irigaray, LOGOS. *Anales del Seminario de Metafísica*, 39, 181-201.

PRECIADO,B.(2002): *Manifiesto contra-sexual,* Editorial Opera Prima, Madrid.

SANAHUJA, Mª.E. (2001): Feminismo, marxismo y arqueología, Astigi Vetus, 1, 55-62.

SANAHUJA, Mª.E.(2002): *Cuerpos sexuados, objetos y prehistoria,* Madrid: Editorial Càtedra.

SANAHUJA, Mª.E. (2007): *La cotidianeidad en la prehistoria. La vida y su sostenimiento,* Barcelona: Icaria.

VILA MITJÀ,A.i RUIZ DEL OLMO,G.(2001): Información etnológica y análisis de la reproducción social. El caso yamana, *Revista española de Antropología Americana*, 31,pàg.275-291.

VILA, F. (1999): Genealogías feministas. Contribuciones de la perpectiva radical a los estudios de las mujeres, *Política y Sociedad*, 32, 43-51.

VOSS, B. L. (2000): Feminisms, queer theories, and the archaeological study of past sexualities, *World Archaeology,* 32 (2), 180-192.

WYLIE, A. (2007): Doing Archaeology as a Feminist: Introduction. *Journal of Archeological Method Theory,* 14, 209-216.

“Qui diría des del capdemunt del Coliseu que l’impèri romà no era etern?”